

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2023: ПОГЛЯД ТА ОЦІНКИ ЕКСПЕРТІВ

EUACI EUROPEAN UNION
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

Фінансується
Європейським Союзом

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

Автори, партнери, фінансування

1. Ця презентація підготовлена за результатами соціологічного дослідження за Методикою експертного опитування щодо оцінки рівня корупції в Україні, затвердженою наказом Національного агентства з питань запобігання корупції. Опитування проводила соціологічна компанія Info Sapiens за підтримки НАЗК на початку 2024 р. Інтерпретацію результатів соціологічного дослідження та підготовку презентації здійснила команда дослідників Info Sapiens.
2. Ця публікація була підготовлена на запит Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) за фінансової підтримки Антикорупційної Ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI). EUACI фінансується ЄС і співфінансується та впроваджується Міністерством закордонних справ Данії. Погляди, висновки та рекомендації, представлені в публікації, належать авторам і не обов'язково відображають позицію EUACI, Європейського Союзу, Міністерства закордонних справ Данії чи НАЗК.

EUACI

EUROPEAN UNION
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

Фінансується
Європейським Союзом

МЕТОДОЛОГІЯ І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

Мета і завдання

Мета дослідження – отримання інформації, яка містить оцінки антикорупційного середовища України щодо змін рівня та поширення корупції в державі та визначених сферах, реалізації державної антикорупційної політики.

Завдання дослідження:

- формування загального рейтингу сфер щодо рівня поширеності корупції;
- визначення експертних оцінок за базовими показниками сприйняття корупції в Україні (щодо поширеності корупції в державі, серйозності проблеми корупції з погляду на різні її типи, зміни рівня корупції тощо);
- визначення експертних оцінок / думок щодо ефективності антикорупційної політики держави (у т.ч., щодо діяльності державних органів) та її пріоритетів;
- отримання даних за певними показниками для їх подальшого порівняння з результатами стандартного опитування щодо корупції в Україні (репрезентативні опитування населення та представників бізнесу).

Методологія

Опитування проводилося методом самозаповнення онлайн-анкети, яку поширювали серед респондентів Info Sapiens та НАЗК.

Загальна кількість опитаних експертів – 284 особи.

Період проведення польового етапу (збору даних) – з грудня 2023 р. по березень 2024 р.

		Незважені дані		Зважені дані	
		Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
«Теоретики»	аналітики, незалежні експерти / активісти, представники ГО	60	21,1%	65	32,5%
	медіа	9	3,2%	10	5,0%
	міжнародні організації / експерти	10	3,5%	10	5,0%
	науковці	12	4,2%	15	7,5%
	Загалом теоретики	91	32,0%	100	50,0%
«Практики»	антикорупційні органи	65	22,9%	40	20,0%
	судова влада	16	5,6%	10	5,0%
	ВРУ	4	1,4%	5	2,5%
	міністерства та інші ЦООВ	59	20,8%	25	12,5%
	ОДА	28	9,9%	10	5,0%
	обласні ради	21	7,4%	10	5,0%
	Загалом практики	193	68,0%	100	50,0%
Загалом експерти		284	100%	200	100,0%

EUACI EUROPEAN UNION
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

Фінансується
Європейським Союзом

Сприйняття змін рівня та поширеності корупції в Україні в цілому та в окремих сферах

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

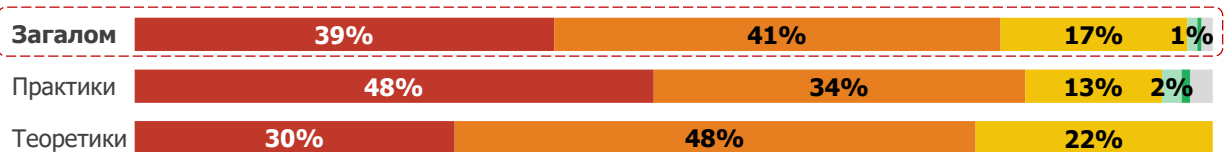

Політична корупція є найсерйознішою проблемою за оцінками практиків та теоретиків

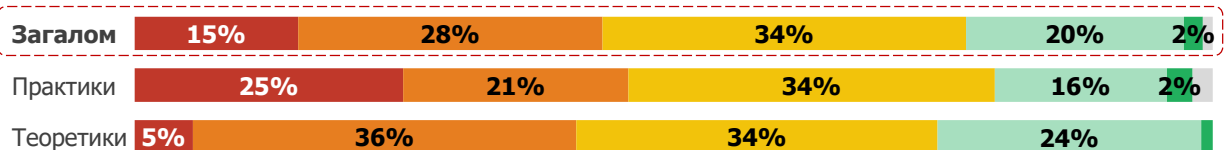
Політична корупція на найвищому рівні (наприклад, в Уряді чи Верховній Раді)

Корупція в бізнесі (наприклад, при взаємодії бізнесу та чиновників)

Повсякденна побутова корупція (наприклад, у школах та лікарнях)

- Дуже серйозна
- Скоріше серйозна
- Частково так, частково ні
- Скоріше не серйозна
- Зовсім не серйозна
- Важко сказати / Відмова

Питання: «Наскільки серйозною проблемою для України Ви вважаєте такі типи корупції?»

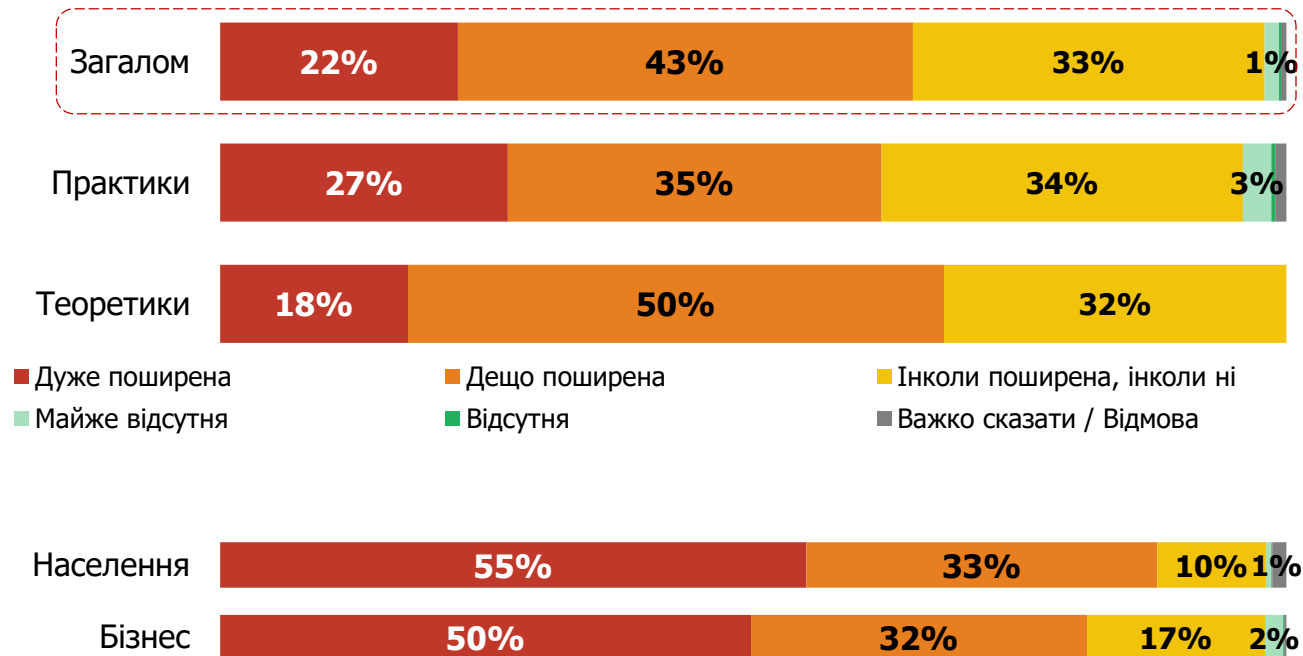
Понад половину практиків та теоретиків визнають суттєву поширеність корупції

Поширеність корупції в Україні

Індекс сприйняття поширеності корупції
(за 5-бальною шкалою)

3,86

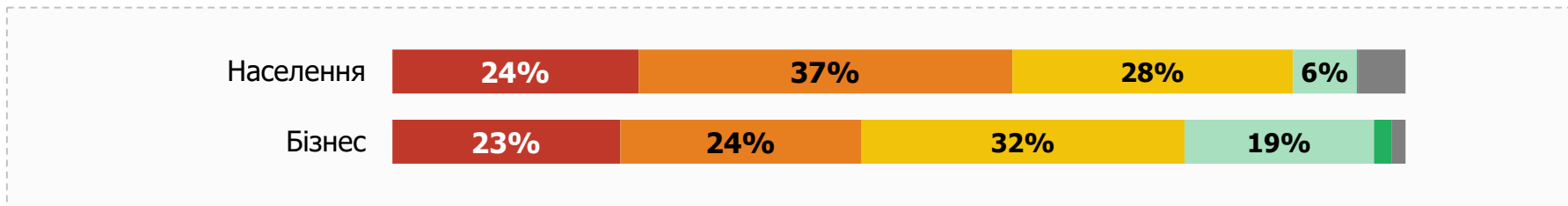
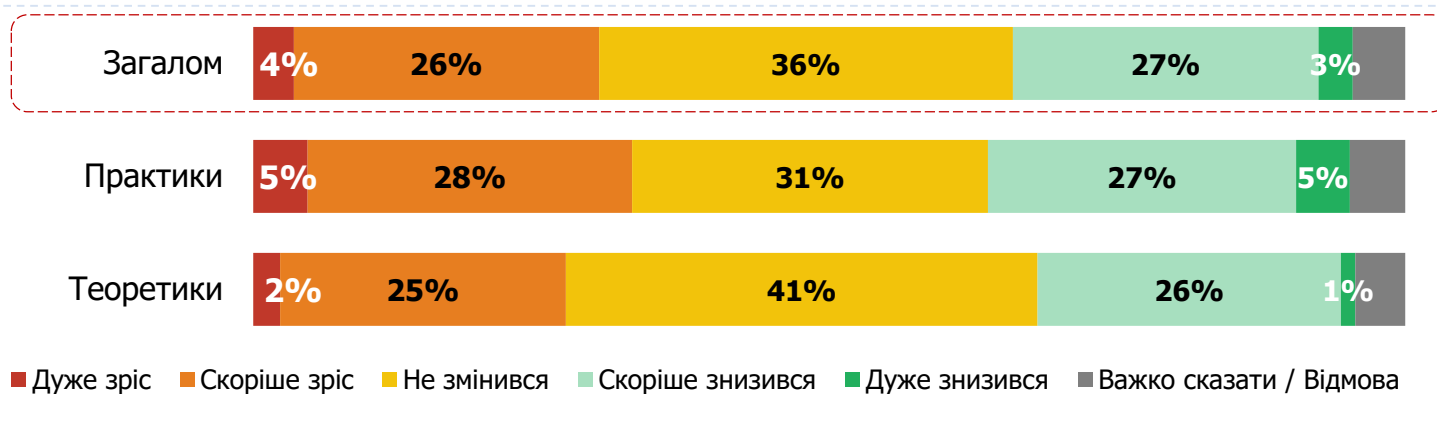
4,44

4,29

Питання: «На Вашу думку, наскільки корупція поширена в Україні загалом?»

Думки щодо тенденцій у рівні корупції **розділилися порівну** між тими, хто бачить зростання чи зменшення її рівня

Оцінка зміни рівня корупції за останні 12 місяців

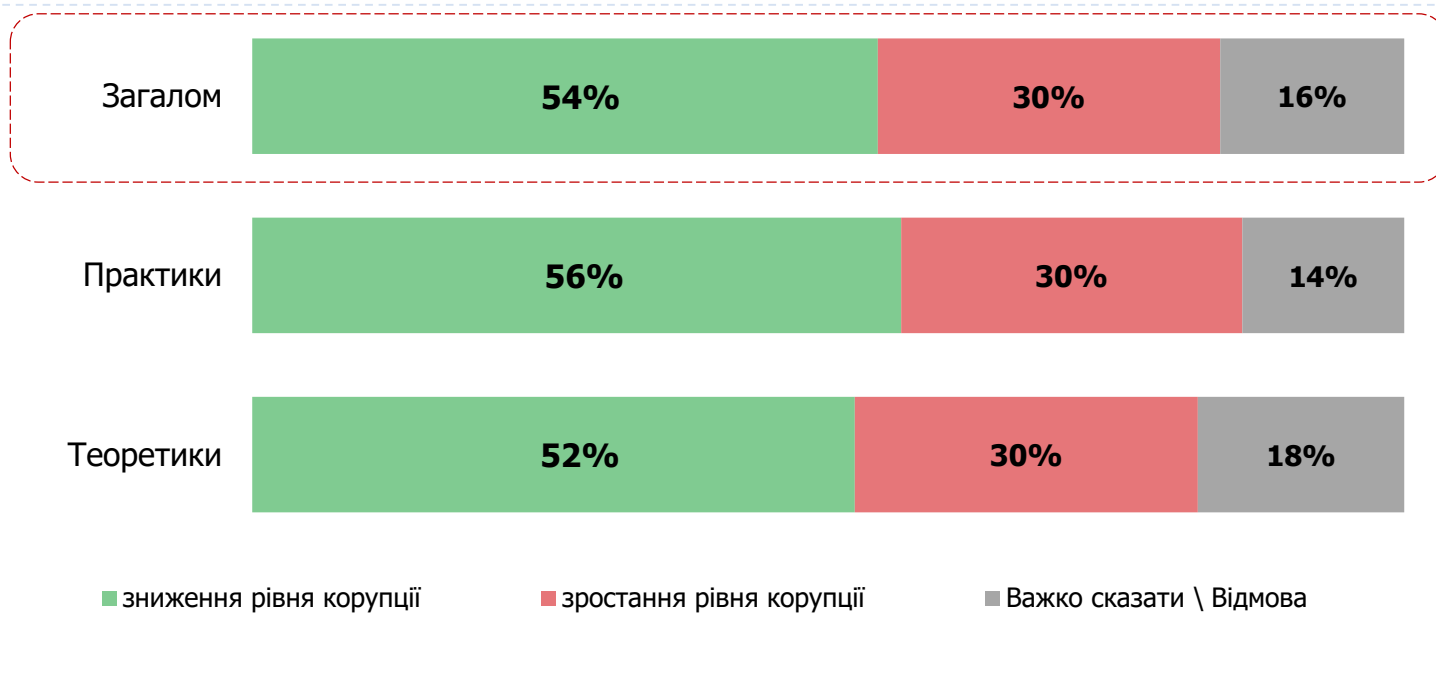

Питання: «На Вашу думку, як змінився рівень корупції в Україні за останні 12 місяців?»

Більшість як «практиків», так і «теоретиків» очікує **зниження** рівня корупції

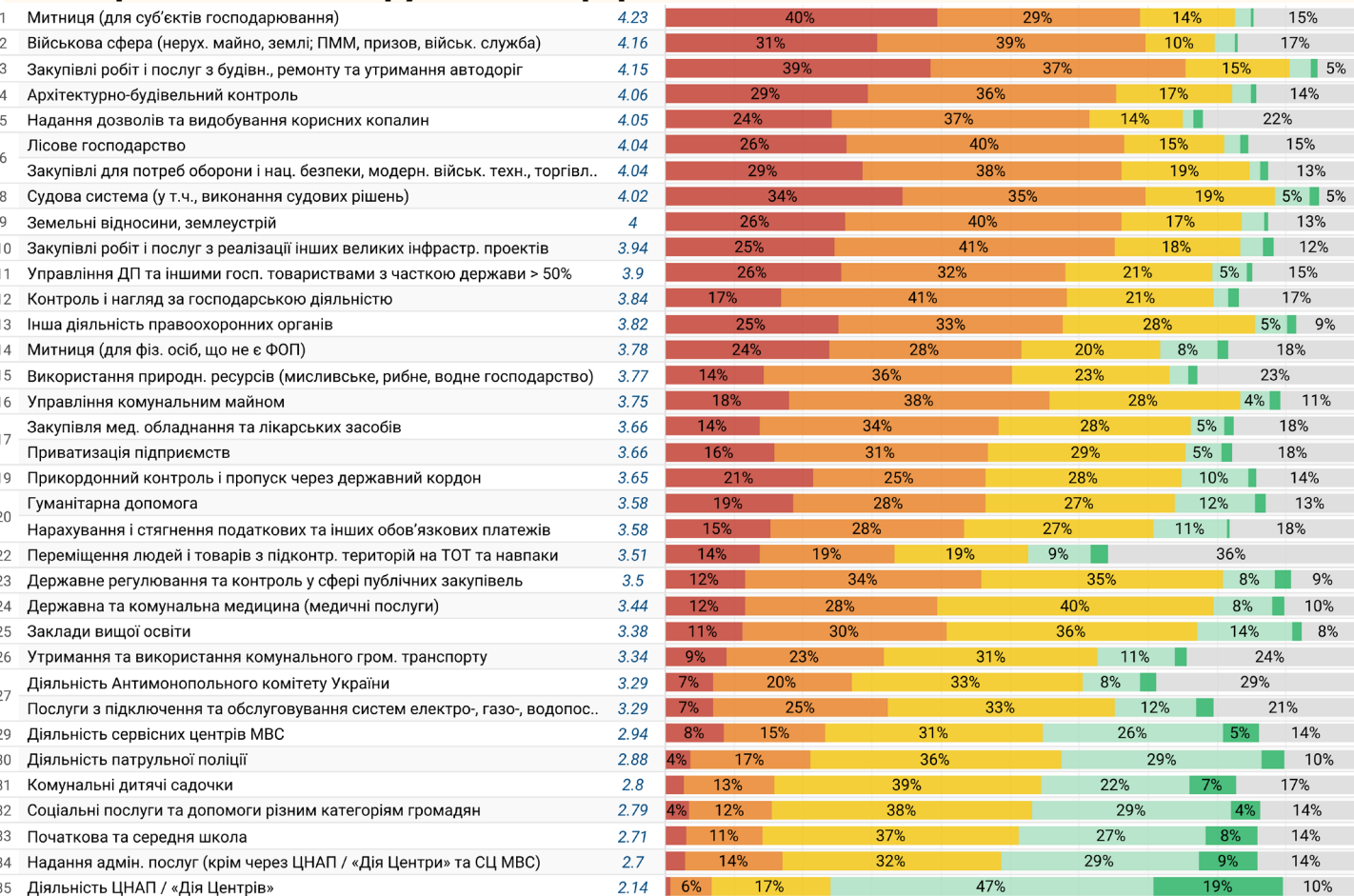

Тенденції, що розвиваються в Україні, дають змогу припустити очікування...

Питання: «Тенденції, що розвиваються в Україні, дозволяють припустити очікування...»

Опитані експерти сприймають митницю, військову сферу та публічні закупівлі для автодоріг як найбільш корумповані сфери

Розраховано **Індекс сприйняття поширеності корупції в сферах** (за 5-бальною шкалою)

Питання: «На Вашу думку, наскільки корупція поширена в таких сферах?»

EUACI

EUROPEAN UNION
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

Фінансується
Європейським Союзом

Оцінка антикорупційної політики держави

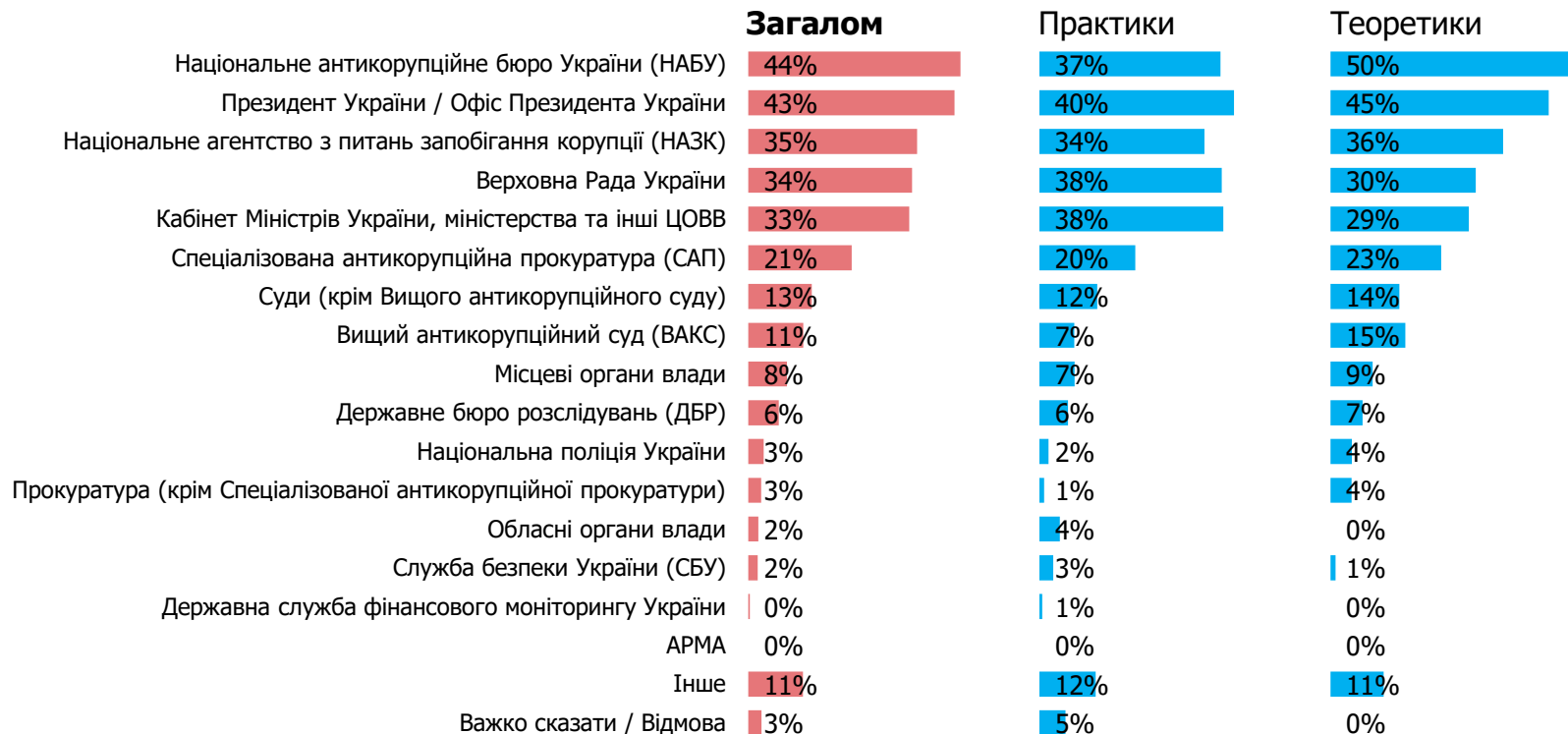
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

Представники публічних інституцій схильні покладати більшу відповідальність на вище керівництво країною, а «теоретики» – на антикорупційні органи

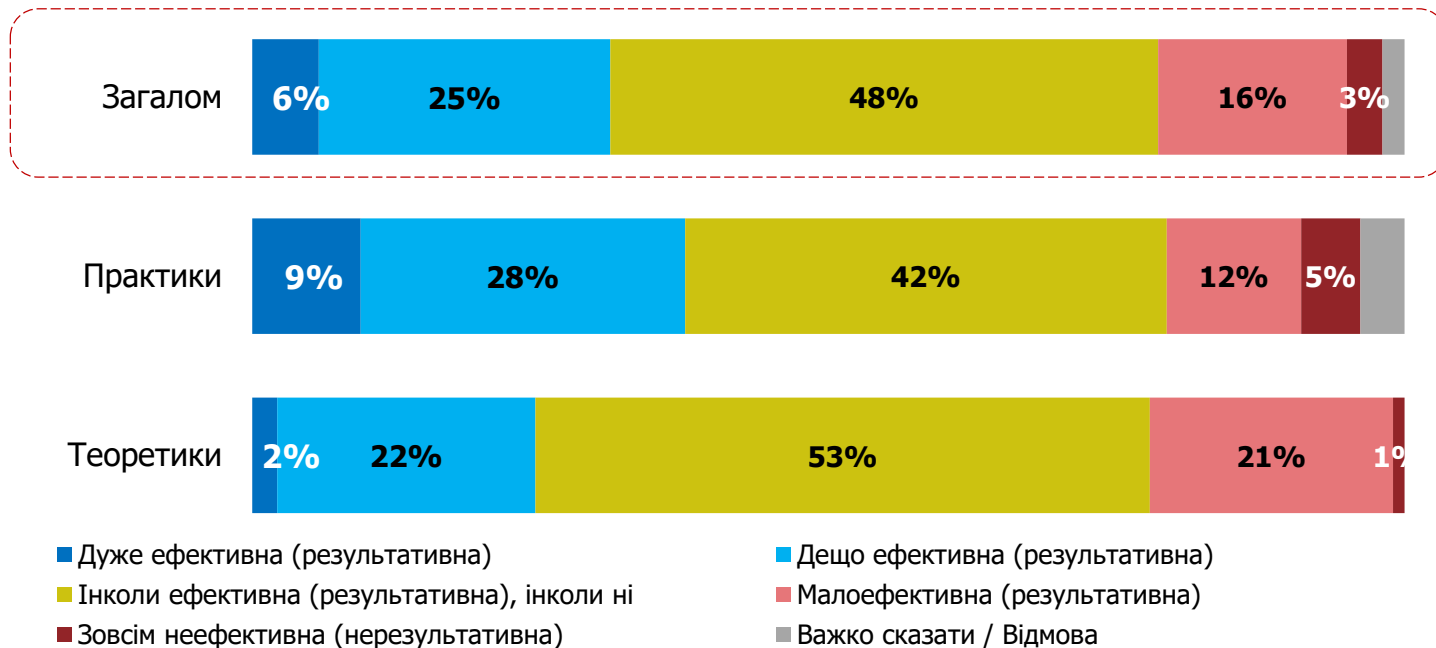
Хто є відповідальним за подолання корупції в Україні?

Загалом експерти схиляються до **середніх оцінок ефективності державної антикорупційної політики**, однак «практики» оцінюють її краще за «теоретиків»

Ефективність державної антикорупційної політики за останні 2 роки

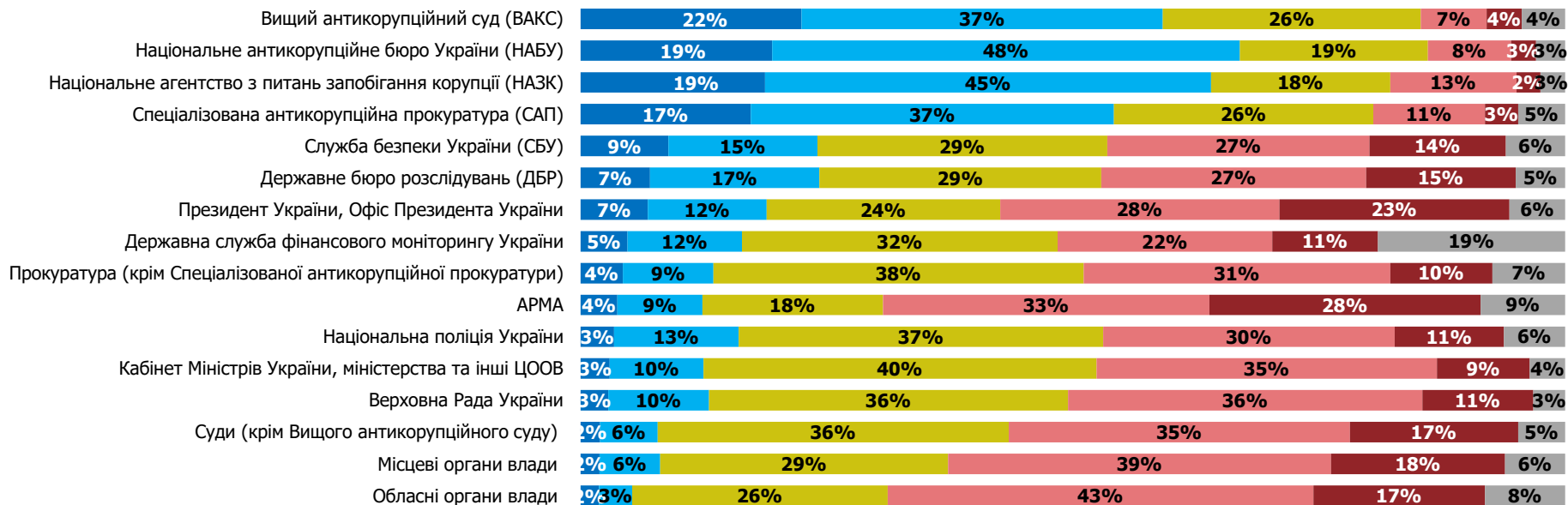

Питання: «На Вашу думку, наскільки ефективною (результативною) є державна антикорупційна політика за останні 2 роки?»

Переважна частка респондентів (>50%) вважають **ефективною** антикорупційну діяльність **ВАКС, НАБУ, НАЗК та САП**

Ефективність антикорупційної діяльності державних органів

- Дуже ефективна (результативна)
- Дещо ефективна (результативна)
- Інколи ефективна (результативна), інколи ні
- Мало ефективна (результативна)
- Зовсім неефективна (нерезультативна)
- Важко сказати \ Відмова

Питання: «На Вашу думку, наскільки ефективна (результативна) антикорупційна діяльність таких державних органів?»

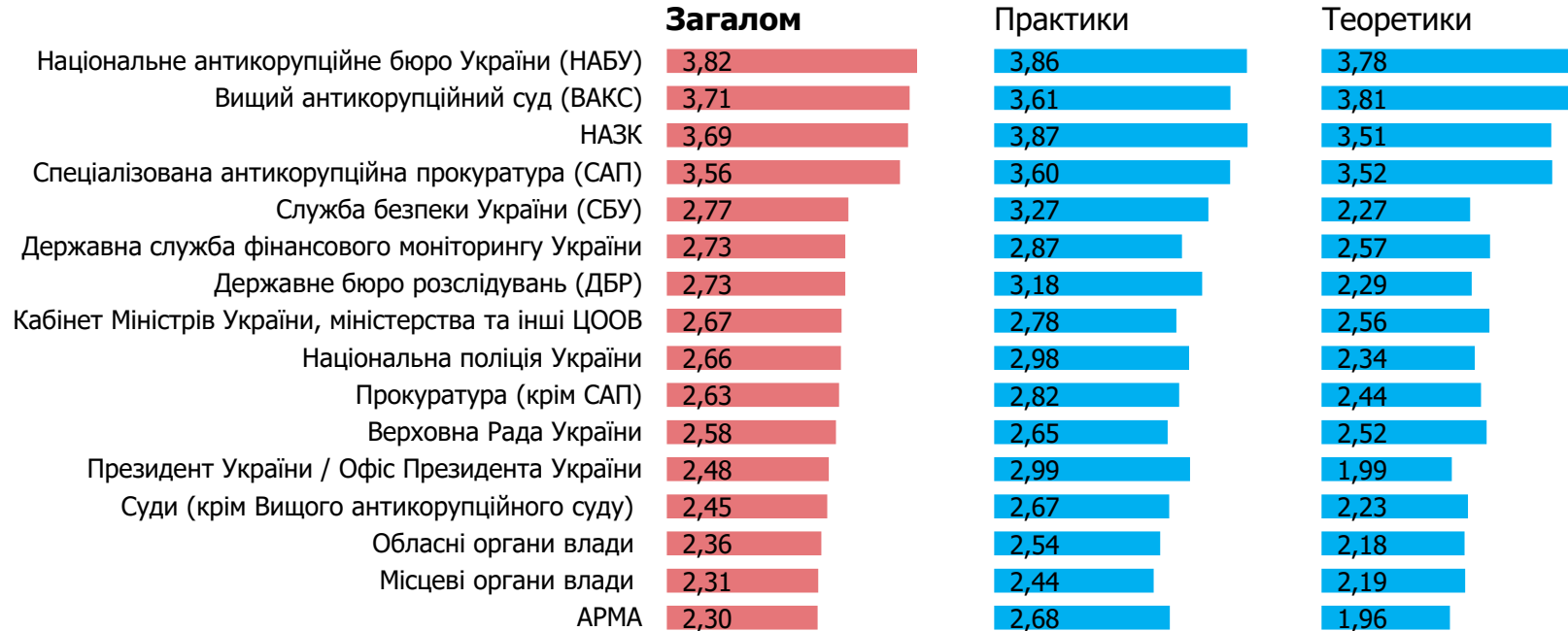
*При розрахунку загальних показників / оцінок державних органів не враховувались індивідуальні оцінки експертів, які є представниками цих інституцій

ВАКС є лідером рейтингу ефективності антикорупційної діяльності для «теоретиків», для «практиків» лідерами є **НАБУ** та **НАЗК**.

Для всіх державних органів (крім ВАКС) оцінки «теоретиків» мають тенденцію бути нижчими за оцінки «практиків».

Інтегральні оцінки ефективності антикорупційної діяльності державних органів

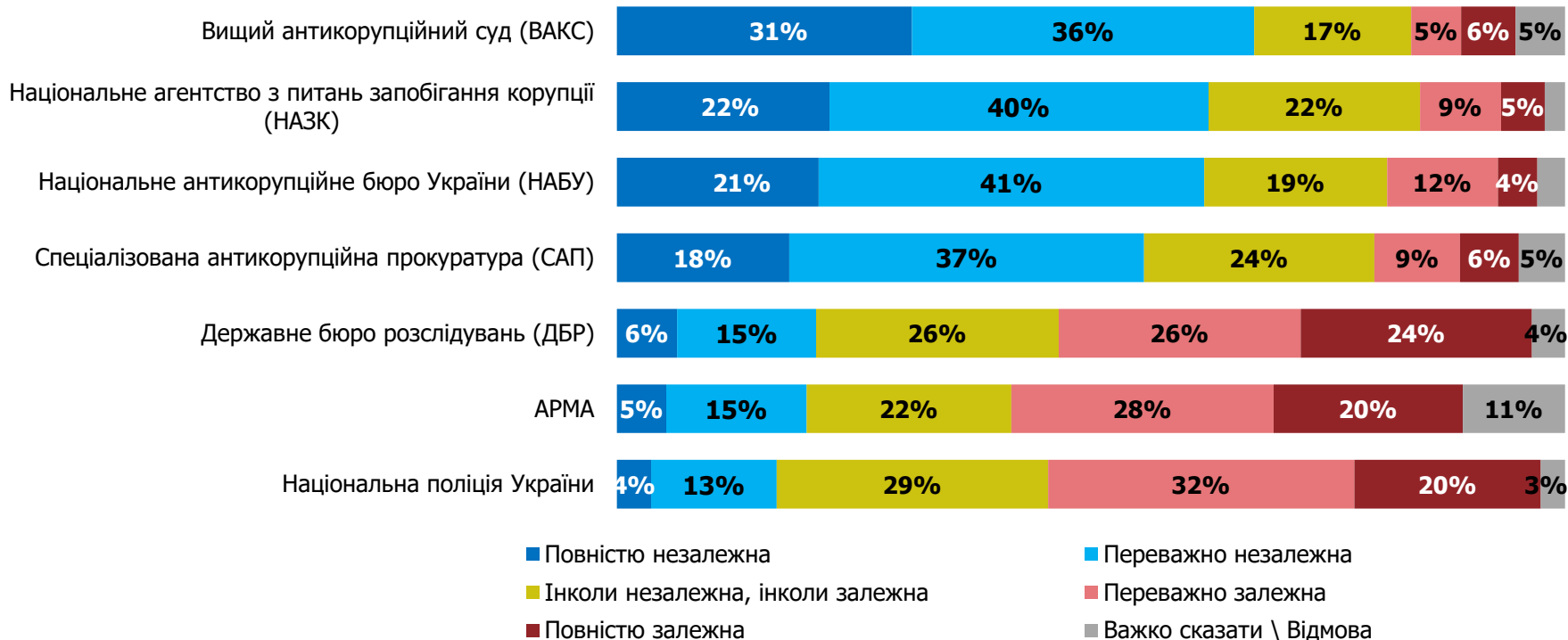
Питання: «На Вашу думку, наскільки ефективна (результативна) антикорупційна діяльність таких державних органів?»

Інтегральні оцінки ефективності за 5-бальною шкалою, де 5 означає «дуже ефективна», а 1 – «зовсім неефективна»

ВАКС, НАЗК, НАБУ та САП визнаються скоріше як незалежні від зовнішнього впливу інституції

Оцінка незалежності діяльності державних органів

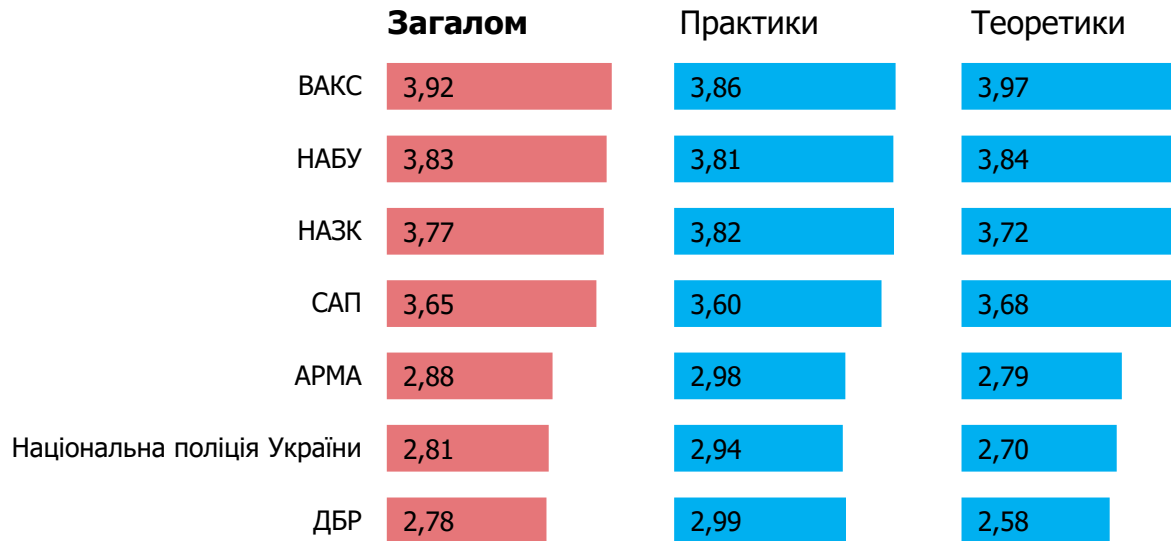

Питання: «Наскільки Ви вважаєте НЕЗАЛЕЖНОЮ діяльність таких державних органів (установ), а саме: відсутнє втручання в їх діяльність та/або тиск на них з боку окремих владних інституцій чи їх представників, політиків або представників бізнесу?»

«Теоретики» дещо краще за «практиків» оцінюють незалежність спеціалізованих антикорупційних органів, але гірше ДБР, АРМА та поліції

Оцінка рівня незалежності діяльності державних органів

Питання: «Наскільки Ви вважаєте НЕЗАЛЕЖНОЮ діяльність таких державних органів (установ), а саме: відсутнє втручання в їх діяльність та/або тиск на них з боку окремих владних інституцій чи їх представників, політиків або представників бізнесу?»

Оцінка експертів за 5-бальною шкалою, де 1 – повністю залежна інституція, 5 – повністю незалежна

На думку «практиків», **автоматизація процедур/регулювання** є найбільш ефективною політикою для зменшення рівня корупції, а на думку «теоретиків» — **невідворотність відповідальності**

Найефективніші напрямки антикорупційної політики

Питання: «На Вашу думку, які з напрямків антикорупційної політики є найбільш ефективними для зменшення рівня корупції в Україні?»

Події 2023 року, пов'язані з корупцією, що справили враження на експертів

 Затримання корупціонерів, які займали високі посади

 Затримання Голови Верховного Суду Князева

 Ухвалення гучного рішення про виплату винагороди викривачу

 Функціонування антикорупційної інфраструктури під час повномасштабної війни

 Діяльність ТЦК та СП, корупція серед них та втеча чоловіків за кордон

 Часткове повернення **військових закупівель в Прозорро**, що знизило рівень маржинальності в закупівельних цінах

 Корупційні **скандали, пов'язані з оборонною / військовою сферою**

 Корупція на гуманітарній допомозі та благодійності для військових

 Затвердження Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки

 Цифровізація низки процедур

 Тиск на бізнес з боку силовиків (БЕБ, ДБР тощо)

 Збільшення кількості обвинувальних вироків ВАКС

 Відновлення е-декларування

 Запуск порталу викривачів

Питання: «Які з подій останніх 12 місяців, що пов'язані з корупцією в Україні, справили на Вас найбільш негативне та найбільш позитивне враження?»

EUACI

EUROPEAN UNION
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

Фінансується
Європейським Союзом

ВИСНОВКИ

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

1

Політична корупція на найвищому рівні (наприклад, в Уряді чи Верховній Раді України) є найсерйознішою проблемою для України – це визнає **86%** експертів, про серйозність проблеми корупції у бізнесі зазначили 80% опитаних; повсякденної побутової корупції – 43%.

2

Понад половину представників антикорупційного середовища визнають суттєву **поширеність корупції** (дуже або дещо поширена) – **65%**, значення Індексу сприйняття поширеності корупції в Україні (за 5-бальною шкалою) становить – **3,86**.
Антикорупційні експерти *сприймають поширеність корупції* у державі станом на кінець 2023 року **не так песимістично**, як респонденти стандартного опитування (65% проти 88% (населення) та 81% (бізнес)), проведеного у кінці 2023 року.

3

Щодо оцінки динаміки **рівня корупції**, то думки експертів розділилися порівну між тими, хто бачить зростання чи зменшення її рівня: **30%** експертів вважають що він **зріс**, стільки ж – **знизився**, ще 36% – не змінився.
Також оцінки експертів щодо зміни рівня корупції в Україні у 2023 році **суттєво відрізняються** від оцінок населення та бізнесу: про зростання рівня корупції говорять 46% підприємців та 61% представників населення

3

На думку більшості експертів (**54%**) тенденції, що розвиваються в Україні, дають змогу припустити **очікування зниження рівня корупції**.

4

За оцінками експертів до **ТОП-10 сфер з найвищим рівнем поширеності корупції** ввійшли такі сфери:

1. Митниця (для суб'єктів господарювання) – **4,23**;
2. Військова сфера (використання та розпорядження нерухомим майном і землями, паливно-мастильними матеріалами тощо; питання призову, просування військовослужбовців по службі, забезпечення їх житлом) – **4,16**;
3. Публічні закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг державного та місцевого значення – **4,15**;
4. Архітектурно-будівельний контроль – **4,06**;
5. Надання дозволів та видобування корисних копалин – **4,05**;
6. Лісове господарство – **4,04**;
7. Публічні закупівлі для потреб оборони і національної безпеки, модернізація військової техніки, торгівля зброєю – **4,04**;
8. Судова система (*у т.ч., виконання судових рішень*) – **4,02**;
9. Земельні відносини, землеустрій – **4**;
10. Публічні закупівлі робіт і послуг з реалізації інших великих інфраструктурних проектів – **3,94**.

Висновки (3/4)

6 Рейтинг **відповідальних за подолання корупції** органів / інституцій очолили НАБУ (зауважили **44%** опитаних), Президент України / його Офіс (**43%**) та НАЗК (**35%**)

7 Загалом **31%** експертів вважають, що **державна антикорупційна політика** за останні два роки була **дуже або дещо ефективною**, про неефективність політики зазначили 19% опитаних

8 **Більшість** експертів вважають **ефективною** (дуже або дещо) діяльність таких антикорупційних інституцій: ВАКС – 59%, НАБУ – 67%, НАЗК – 64%, САП – 54%

9 Про **незалежність діяльності** цих органів (*відсутність втручання в їхню діяльність та/або тиск на них з боку окремих владних інституцій чи їхніх представників, політиків або представників бізнесу*) зазначили також більше від половини експертів: **67%** зазначили, що діяльність **ВАКС** є повністю або переважно незалежною, для **НАЗК** та **НАБУ** – цей показник становить **62%**, для **САП** – **55%**.

10

Найбільш ефективні **пріоритети антикорупційної політики** для зменшення рівня корупції в Україні:

- забезпечення **невідворотності відповідальності** за корупцію (зауважили 47% опитаних);
- реформування **правосуддя** (47%)
- забезпечення **автоматизації процедур** надання державних послуг та регулювання діяльності бізнесу (45%).